

**TIKUVCHILIKNI O'QITISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION
METODLARDAN FOYDALANISH**

Arziyeva Muxabbatxon Xamidjanovna

Andijon tumani 3 -son politexnikumi ishlab chiqarish ta'lim ustasi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada tikuvchilik tarixi va tikuvchilikni o'qitishda zamonaviy innovatsion metodlardan foydalanish haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar. Kiyim tikuvchilik, moda, metod, tarix, ijodkorlik, mahorat, inson, to'qimachiik, kiyim-kechak, material.

Tikuvchilik — kasb-hunar turi; kiyim-kechak: ko'rpa-to'shak va boshqa buyumlarni tikish kasbi. Tikuvchilik vositalari, material va texnikasi turli davrlarda turli xalqlarning moddiy va madaniy saviyasi, iqlim sharoiti, ehtiyoj va imkoniyatlari, urf-odatlarini zaminida taraqqiy etgan (qarang Kiyim). Arxeologik qazishlar natijasida jaxonning turli mamlakatlari hududidan topilgan tikuvchilik vositalari, kiyim-kechak va uy-ro'zg'or buyumlari bu kasbning barcha xalqlarda qadimdan mavjudligi, o'ziga xos taraqqiyot bosqichlarini o'taganligini ko'rsatadi. Tikuvchilik buyumlari dehqonchilik bilan shug'ullanadigan xalqlarda ko'proq o'simlik tolalaridan to'qilgan gazlamalardan, chorvador xalqlarda aksariyat jun gazlama va teridan tikilgan. 19-asrgacha barcha xalqlarda, jumladan, O'rta Osiyo xalqlarida ham tikuvchilik ishlari qo'lda bajarilgan. Ba'zi sohalarda bu kasb namunalari yuksak san'at darajasiga ko'tarilgan (mas., gulko'rpa, zarbof to'n, choyshab, jiyak va hokazo). Turli davrlarda tikuvchilikdan mustaqil kasb sifatida etikdo'zlik, mahsido'zlik, po'stindo'zlik, do'ppido'zlik, kashtado'zlik, gilamchilik va boshqa ko'plab kasb turlari ajralib chiqqan. 19-asr 2-yarmidan Yevropa mamlakatlarida tikuvchilikda maxsus tikuv mashinalari keng qo'llanila boshladi, keyin boshqa hududlarga, shu jumladan, O'zbekistonga ham tarqaldi (qarang Tikuv mashinasi). Tikuvchilik taraqqiyotining hamma davrlarida bichiqchilik uning ajralmas qismi bo'lgan. O'rta Osiyoda, shu jumladan, O'zbekistonda tikuvchilik hunarmandchilikdan yengil sanoatning yirik tarmog'iga aylandi. Zamonaviy texnika bilan uskunalangan korxonalar tashkil etildi, mahalliy tikuvchi, kosib va boshqa hunarmandlar tikuvchilikning yangi texnikasini o'zlashtirdilar.

Kiyim insoniyat moddiy madaniyatining elementlaridan biri hisoblanadi. Kishilik jamiyati taraqqiyotining har bir tarixiy bosqichida kiyim shakli o'zgarib turadi. U ijtimoiy tuzum, texnika, iqtisodiyot taraqqiyoti talablarini, shuningdek xalqlar milliy madaniyatining xususiyatlari, turmush tarzi, badiiy did va an'analarini o'zida aks

ettiradi. Zamonaviy kiyimning formasi uning ko'p asrlilik turli tarixiy, iqtisodiy, milliy sharoitlar to'g'risida, kiyimning mehnat sharoitiga, geografik muhitga moslanishi natijasiga ko'ra xilma-xildir. Kiyim hozirgi formasini hosil qilganigacha juda uzoq va murakkab masofani bosib o'tgan. Kiyimning hamma qismlari (pidjak, shim, jiletka) poyabzal va boshqa qo'shimchalari bilan birga kostyumni tashkil etadi.

Tikuvchilik insoniyat tsivilizatsiyasida asrlar davomida hal qiluvchi rol o'ynagan muhim mahoratdir. Bu kiyim-kechak, uy dekoratsiyasi va aksessuarlar kabi bir qator narsalarni yaratish uchun matolarni birlashtirish san'atini o'z ichiga oladi. Tikuvchilik qimmatli hayotiy ko'nikma hisoblanadi, chunki u pulni tejash, shaxsiy buyumlar yaratish va ijodkorlikni rivojlantirish kabi ko'plab amaliy afzalliklarni beradi. Tikuvchilik, shuningdek, stress va tashvishlarni kamaytirishga yordam beradigan terapevtik faoliyat bo'lishi mumkin. Tikuvchilikka o'rgatish bu qimmatli mahoratni saqlab qolishga va uni yangi avlodlarga yetkazishga yordam beradi. Bu odamlarga o'zlarining kiyim-kechak va to'qimachilik mahsulotlarini yaratish va ta'mirlash qobiliyatini beradi, ularning ommaviy ishlab chiqarilgan narsalarga qaramligini kamaytiradi. Bundan tashqari, tikuvchilikni o'rgatish ish o'rinlari yaratish, to'qimachilik va kiyim-kechak ishlab chiqarish orqali iqtisodiyotga katta hissa qo'shadi. Shuningdek, u eski kiyimlarni tashlab yuborish o'rniga ularni ta'mirlash va qayta ishlashni rag'batlantirish orqali moda sanoatida barqarorlikni ta'minlaydi. Tikuvchilik har qanday yoshdagi va har qanday yoshdagi odamlar tomonidan o'rganilishi va amalda qo'llanilishi mumkin bo'lgan muhim hayotiy mahoratdir. To'g'ri o'rgatish orqali tikuvchilik yoqimli va qoniqarli bo'lishi mumkin, bu esa kelgusi yillar davomida ishlatilishi mumkin bo'lgan chiroyli va funktsional narsalarni yaratishga olib keladi.

Kiyim - bu materiallarning odam tanasidagi qobiq sistemasi bo'lib, tanani iqlim ta'siridan saqlaydi va odamning o'ziga xos ba'zi xususiyatlarini namoyon qiladi. Kiyim kishilik jamiyati rivojlanishining ilk bosqichlarida paydo bo'lgan va jamiyat taraqqiyotiga mos ravishda rivojlanib, o'zgarib kelgan. U ijtimoiy tuzum, texnika va iqtisodiyot taraqqiyoti, xalqlar milliy madaniyati xususiyatlarini, turmush tarzi, iqlim sharoiti, badiiy did va an'analarini o'zida aks ettiradi. Kiyim deganda ich kiyim, ustki kiyim, bosh kiyim, qo'lqop, poyafzal kabilarning keng kompleksi tushuniladi. Tikuvchilik buyumlariga kiyimdan tashqari uy-ro'z'gor buyumlari '(dasturxon, sochiq, ko'rpa - yostiq jildlari) texnik buyum va anjomlar (avtomobil g'illoflari va yopqichlari, chodirlar, qoplar) kiradi. Kiyim o'z navbatida maishiy va ishlab - chiqarish kiyimlariga bo'linadi. Maishiy kiyimlarga kundalik kiyim, tantanali kiyim, uy kiyimi, sport kiyimlari, shuningdek ich kiyimlar, korset buyumlari, cho'milish kiyimi, bosh kiyimlar kiradi.

Zamonaviy kasb-hunar maktablarida o'quvchilarga bilim va ko'nikmalar berishda yangi pedagogik texnologiya, masofaviy ta'lim va texnikaning oxirgi

yutuqlarini qo'llash hamda birgalikda qo'shib olib borish katta ahamiyat kasb etadi. O'qitish jarayonida ta'limning interfaol metodlardan foydalanish o'quvchi faolligini oshishiga, mustaqil fikrlashga, mustaqil qarorlar qabul qilishga, o'z qobiliyati imkonini yetarli yuzaga chiqarishga yordam beradi. Quyida maxsus fanlarda interfaol usullarni qo'llash bo'yicha namunalar keltirilgan va ularni barcha o'qituvchilar mavzu mazmunidan kelib chiqib o'z faoliyatlarida tadbiq etishlari mumkin.

Texnologiya va innovatsion o'qitish usullari kabi zamonaviy uslublar tikuvchilikni o'rgatish jarayonini yaxshilash uchun katta imkoniyatlarga ega. Bu usullar o'quvchilarni o'rganishga jalb etish va rag'batlantirish, ta'lim sifatini oshirish va ta'lim natijalarini yaxshilashda samarali ekanligini isbotladi. Tikuvchilikni o'rgatishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan zamonaviy o'qitish usullaridan ba'zilari:

1. Ko'rgazmali qo'llanmalardan foydalanish: Tikuv texnikasi va tikuvlarni tasvirlash uchun video, tasvir va diagramma kabi ko'rgazmali qurollardan foydalanish mumkin. Talabalarga video darsliklar kabi o'quv materiallaridan oson foydalanishni ta'minlash uchun aralash o'qitish usullaridan (onlayn va shaxsan o'qitishning kombinatsiyasi) ham foydalanish mumkin.

2. Texnologiyani kiritish: tikuvchilik texnologiyaga bog'liq va uning kelajagi ilg'or texnologiyalarga bog'liq bo'lishi mumkin. Shuning uchun tikuvchilikni o'rgatish va o'rganishda texnologiyadan foydalanish muhim bo'ladi. O'quvchilarga interaktiv ta'lim tajribasini taqdim etish uchun planshetlar va smartboardlar kabi raqamli qurollardan foydalanish mumkin.

3. Amaliy mashqlar va amaliy tajriba: Amaliy, amaliy mashg'ulotlar va guruh faoliyati o'quv natijalarini yaxshilash uchun foydali vositadir. Talabalarni yangi tikuv texnikasini amaliy tarzda o'rganish va mashq qilish imkonini beruvchi loyihalar ustida ishlashga undash mumkin.

Tikuvchilik darslariga zamonaviy o'qitish usullarini kiritish o'quv jarayonini yanada samarali, samarali va qiziqarli o'tkazishga yordam beradi. Ushbu usullarni qo'llash orqali o'qituvchilar o'quvchilarni ko'proq o'rganishga jalb qilishlari va rag'batlantirishlari, ijodkorlikni rivojlantirishlari va muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshirishlari mumkin.

An'anaviy tikuvchilikni o'rgatish usullari asrlar davomida tikuvchilik mahoratini avlodlardan avlodga o'tkazish uchun ishlatilgan. Ushbu usullar amaliy yondashuvga qaratilgan va tikuvchilikning amaliy, real hayotda qo'llanilishiga urg'u beradi. Bugungi kunda tikuvchilikni o'rgatishning an'anaviy usullari, ayniqsa, ilg'or texnologiyalar va aralash o'qitish usullaridan foydalanish cheklangan rivojlanayotgan mamlakatlarda keng qo'llaniladi. Garchi ular ba'zilar uchun eskirgandek tuyulishi mumkin bo'lsa-da, bu usullar matolar bilan ishlashni boshlash va oddiy qismlarni yaratish uchun zarur bo'lgan asosiy ko'nikmalarni o'rgatishda hali ham samaralidir. Bundan tashqari, ko'pchilik teginish, amaliy tajribani o'z ichiga olgan an'anaviy texnikalar

hunarmandchilikni chuqurroq tushunish va bog'lanishni osonlashtiradi, deb hisoblashadi.

Tikuvchilikka o'rgatishning ushbu zamonaviy usullari o'quvchilarni bilim olishga qiziqtirish va rag'batlantirish, ta'lim sifatini oshirish va ta'lim natijalarini yaxshilashda o'zini oqladi. Tikuvchilik hunarmandlari texnologiya va boshqa zamonaviy o'qitish strategiyalarining afzalliklaridan foydalanib, o'tmishdagidan ham ijodiy, innovatsion usullarda o'rganishlari, malakalarini oshirishlari va ijodini kengaytirishlari mumkin. Tikuvchilikni o'rgatishning zamonaviy usullari an'anaviy usullarga nisbatan bir qator afzalliklarga ega. Tikuvchilikka o'rgatishda zamonaviy usullarning afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. Moslashuvchanlik: tikuvchilikni o'rgatishning zamonaviy usullari texnologiyadan foydalanish tufayli yanada moslashuvchan. Talabalar o'z tezligida va o'zlari uchun qulay bo'lgan vaqtda o'rganishlari mumkin. Bu tikuvchilik bo'yicha ta'limni kengroq o'quvchilar, shu jumladan an'anaviy darslarga qatnasha olmaganlar uchun ham ochiq qiladi.

2. Interaktiv: tikuvchilikni o'rgatishning zamonaviy usullari o'rganishni yanada qiziqarli va qiziqarli qilish uchun AR va VR kabi interaktiv texnologiyalardan foydalanadi. Bu talabalarni o'quv jarayonida faol ishtirok etishga undaydi.

3. Samarali: Zamonaviy tikuvchilik ta'limida texnologiyadan foydalanish qisqa vaqt ichida ko'proq tarkibni qamrab olish imkonini beradi. Shuningdek, taraqqiyotni kuzatish va o'lchash qobiliyati o'qituvchilarga o'quvchilar qiynalayotgan yoki ko'proq yordamga muhtoj bo'lgan sohalarni aniqlash imkonini beradi.

4. Tejamkorlik: Onlayn ta'lim platformalari va ijtimoiy tarmoqlar arzon yoki bepul bo'lib, tikuvchilik ta'limini cheklangan byudjetga ega bo'lganlar uchun yanada qulayroq va qulay qiladi. Bu an'anaviy kurslar yoki tikuvchilik maktablarida o'qish imkoniyatiga ega bo'lmaganlar uchun ajoyib tanlovdur.

5. Jamoatchilik qurilishi: Tikuvchilikni o'rgatishning zamonaviy usullari o'quvchilarga butun dunyodan kelgan boshqa o'quvchilar bilan bog'lanish va hamkorlik qilish imkonini beradi. Bu xamjamiyat tuyg'usini yaratadi va tengdoshga o'rganish va qo'llab-quvvatlashni rag'batlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, tikuvchilikni o'rgatishning zamonaviy uslublari tikuvchilikni o'rgatishda moslashuvchan, interaktiv, samarali va tejamkor yondashuvni taklif etadi. Ular an'anaviy usullarga ajoyib qo'shimcha bo'lib, tikuvchilik ta'limini hamma uchun qulayroq qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. T.A.Ochilov, B.B.Axmedov, S.SH.Tashpulatov "Tikuvchilik materialshunosligi" T, "SHarq" nashriyoti, 2007-2008 y.
2. M.Ш.Жабборова "Тикувчилик технологияси", Т.: "Ўқитувчи" нашриёти, 1977-й.

3. X.K.Камилова, X.K.Хамраева “Тикув буюмларини конструкциялаш”, ЎзР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги.-Т.: “Чўлпон” номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2011 й.
4. Jabborova M .Sh. “Tikuvchilik texnologiyasi” . T oshkent “O „zbekiston”. 1994y.
5. Q .Olimov.“Tikuv korxonasi jihozi va uskunalari” Turon - Iqbol” T; 2003 yil.

